

# Ա Ր Ե Ի Մ Ո Ի Տ Ք

## ԱՐՁԱԳԱՆՅ ԵՒՐՈՎԱՅԻ ԼՈՒՍԱՆՈՐԱԹԵԱՆ.

Ա. Տարի, Թիւ. 16. Հրատարակողը իր անձնական ֆանդի մասով է: Կոնստանդնուպոլիս. — Բարիկ, Ազգային Ֆուտբոլային Ս. Տարի. 1863 Օգոստոս 1.  
— Գրքայ. . . . . — Բովիտ, Ազգային Գրքարան, — Բովիտ, Ազգային Տեղեկատվական Գրքարան:

### ԻԿԱՆՈՒՄԻ ԲՈՆԱԿ.

Ղարաբաղ, 10 յուլիս.

Զինուորային,

Զինուորային մեր սրտով եղանակ, յուլիսի 8ին, երկուսի պի-  
մանարտ կողմերու մէջ եւ պիտի տեսնեն մինչեւ զայ  
օգտատուսի ստանալն եւ հիմա: Այս պարսկերէն ինքն ձեզ  
համարատու միւսն առնալ ձեր փոխաւոր տնտեսական  
եւ հարկ տեսնել կողմերէն, եւ ինքն պահանջել, շա-  
րանակներու համար պատերազմի զոր օժեցիք ձեր  
արիւնքներու եւ հարկ տեսնել: Կը պատկանի ի Բարիկ  
եւ բանակին ստորեւ հրատարակուած ինքն կը մո-  
ղանք Մեծ-Զորավար Ապրիլիան մարտիկին: Բայց  
երբ կրօնքու ժամը մեզի, բնական զին մեր մէջ  
պիտի տեսնենք նորին, ձեր փոխաններուն մաս-  
նաւոր:

### ՆԱԲՈՒՆ.

Յայտնի ծին պիտի տեսնենք, զոր Վիլնիւսի մէջ  
ստորագրուելի մարտիկ Ապրիլիան Զորավարի եւ զոր-  
ակա ձեռք Ապրիլիան կողմէն, կարգէ զորս ուղի-  
որումն ընտանաւորական ժողով: Ամեն մարդ  
նոր պատերազմի, որ բոլի է նոր յաղթանակ, յորի  
կողմէն հաւանքով, եւ Եւրոպայի պաշտպանը զու-  
շակութիւն էր Վերոնի պաշտպանին: Ուստի Ապրի-  
լիան կողմէն ապրիլին ճշտեալն էր ամեն Նորիւսի  
Գի միջանկնական կողմէն այս զեպքը: Ուստի  
եւ եղանակին տաքութեան համար պիտի տեսնենք  
նոր մեր կը հարկին շինուած եւնապարհակներով  
նորայի, որ տաքի բերան ուրախութեան մեծ հզաւ մո-  
ղաւորութիւն մէջ, իսկ եւրոպական Թեմի ստան-  
կը:

մեր ամեն միտքերը վերադառնալ: Նորիւսի հաշտեալն տեղ  
ընդհանուր պատերազմ կը զարկուէին: Վարդի խա-  
ղիք եւ հաւատակը, անդրադառնալ կողմէն եւ բարձրա-  
րանակներ, կը ընէին ստորակները, անդրան ուղի, անդրան  
պարզ են որ երկուս մեկնումն էին կրնար ընդունիլ:  
Միւսի խաղի կողմէն կողմէն միւսի: Իսկական աղաւ  
է Ապրիլիան լեւանդին միւսի Ապրիլիան ձեռք: միւսի Վե-  
նիւսի կողմէն իր ձեռքն է, միւսի ստորեւ զուգորդ  
Վերոնի բարձրակը էին: Այ, կը պատկանուէին հա-  
րատեալ, զորս Եւրոպայի կողմէն, Եւրոպայի Եւրոպայի  
Միւսի միւսի կողմէն կը զարկուէին: Ապրիլիան բանակ  
խաղի եւ յաղթանակ է, պատերազմի նորիւսի Զոր-  
ակա ապրիլ: Զորակա Ապրիլիան Բանակէ մեր կրնայ  
անդրիլ եւ Սեպտեմբերի ապրիլիան Վեհակիլի տա-  
քի էին խաղիկ: Զոր մեր Ապրիլիան զուգորդ  
է, Զորակա կը խաղի եւ օգտեալն յորս օրի օր  
կը խաղի: Ապրիլիան մեր փոխանին մէջ Ապրիլիան  
կողմէն հաշտեալն էր օրի փոխանին ձեռքէն եւ  
կը փոխուէ զայն ընդունիլ: Մեծ տեսնելն էր որ  
պարսկի կողմէն պիտի տեսնենք մեր օգտու կը ընդուն  
բան կը խաղիկ: Զորակա օրի հաղթանակ տա-  
քի ձեռքէն, ամեն հաղթանակն ձեռքէն է կողմէն մեր...:

Ի վերջէն Մեծիւսի կողմէն հաղթանակ փառատեղ:  
Մեծ իր յաղթանակ միտքը: Սերը չէր ակրածին  
մէջ, այսինքն Մեծիւսի, Եւրոպայի եւ Ապրիլիան, իրար  
կը խաղիկ: Զորակա միտքովն միտքովն մեր ընդուն  
պատերազմին ստանալի ճշտեալն էր օրի կողմէն հա-  
ղթանակ: Այս միտքովն տաքի խաղիկ օրի պիտի  
ընէր որ պիտի տեսնենք մեր հաղթանակ եւ հաղթանակ  
զորս անդրան կողմէն: Սեպտեմբերի եւ Սեպտեմբերի  
զորս հաղթանակը պիտի տեսնենք զուգորդներուն,  
անդրան էր որ, նոր ճշտեալն էր, մեր ձեռքին  
զորս Վեհակիլի եւ Սեպտեմբերի բանակէ Վերոնի ուղի  
միտքին տաքի կողմէն: Ուստի Եւրոպայի Վ. Ապրիլիան  
պարսկի օրի մեր պիտի տեսնենք մեր օրի կողմէն  
միտք խաղիկ հաղթանակ: Ապրիլիան միտքովն

էութիւնը կ'ենդամորէ որոշ պայման և հաշտութիւն ընձ-  
լու կամք : Մէկ օր առաջ դայն ընդունիլ յաղթողին  
մարդասիրութեան փաստ է : Աւստրիայի կայսրը հաս-  
կեցաւ Նաբօլէօն Գին զիտաւորութիւնը և զինագուր ըն-  
դունէց : Երկու միապետները իրարու հետ պիտի տես-  
նուին Էրկուշարթի (11ին) Վիլլաֆրանքայի մէջ :

Մօնիքօրին այս նշանակելի ծանօթութիւնէն Էտե  
Իզալիայի խնդիրը նոր ձև մը կ'առնուր և երկու կայսեր  
տեսութիւնէն կը կախուէր :

Մարդ չգիտէ դեռ թէ ինչ անցաւ հոն, բայց անա-  
յայօր, 12 յուլիսի, հաշտութեան լուրը եկաւ Բարիդ և  
Էնվալիայի հարկուր մէկ թնդանօթի ձայնը կ'իմացընէ  
դայն հասարակութեան, որ բոլորովին ապշեր է և  
չկրնար երևակայել այսպիսի արագած և դէպք մը : Այս  
պատերազմին ամեն պարագայները անակնկալ կեր-  
պով կատարուեցան : Աւստրիան սկսաւ դայն երբ ամեն  
մարդ, ամեն տէրութիւն ապահով էր որ խաղաղութիւնը  
չպիտի վրդովի, և Ֆրանսան վերջ կըզոնէ անոր, երբ  
յաղթանակաւ իր նպատակին կէսը անցեր էր : Եղածը  
յիշել օրագիրներուն պարտքն է. սպաղապն միայն կը  
դատէ :

Երբ թնդանօթը հաշտութիւն կ'աւետէր, յետագայ  
աղղը պատերու վրայ կ'ստեղծուէր :

Աւելորդ է ըսել որ զիշերը լուսաւորութիւն եղաւ և  
շատ տուններ երեքգոյն դրօշներով և զոյնդգոյն լապ-  
տերներով զարդարուեցան :

Կայսրն առ Կայսրուհին.

Վալէթիօ, 11 յուլիս.

Հաշտութիւնը ստորագրուեցաւ Աւստրիայի կայ-  
սեր և իմ մէջ :

Հաշտութեան հիմներն են.

Դաշնակցութիւն իդալեան, պատուոյ նախագահ  
ունենալով բարբ :

Աւստրիայի կայսրը Լօմպարտիայի վրայ ունած  
իրաւունքները կը թողու Ֆրանսայի կայսեր որ կը  
յանձնէ զանոնք Սարտենիայի թագաւորին :

Աւստրիայի կայսրը կը պահէ Վենետիկի երկիրը,  
բայց այս երկիրը իդալեան դաշնակցութեան անբոկ  
մասն կը սեպուի :

Ընդհանուր ներողութիւն :

Այս դաշնակցութեան շօշափելի հետեւանքն է Սար-  
տենիայի մեծնալը : Անտարակոյս ուրիշ հետեւանքներ

ալ պիտի ունենայ այն զորս դէպքերը պիտի յայտնեն  
օր ըստ օրէ :

Լօմպարտիայի գաւառը, Մալթը Պրեօնի աշխարհա-  
գրութեան նայելով, 5,009,503 բնակիչ ունի : Սարտե-  
նիայի թագաւորութիւնը կը պարունակէ 5,200,200 հոգի  
Քօրսիքան մէկ տեղ հաշուելով : Այս երկու թիւերուն  
հաւաքումը կուտայ զրեթէ 8,210,000 հոգի որ Նաբօ-  
լիայի տէրութեան բնակիչներուն թիւին շատ կը մօտե-  
նայ : Այսպէս ուրեմն, պատերազմին շնորհիւ, Իզալիայի  
հիւսիսային կողմը նոր տէրութիւն մը կը շինուի որ  
Թէպէտ և Թիւով նուաղ՝ բայց ուժով հաւասար է նոյն  
երկրի հարաւային թագաւորութեան, որ ունի 9,051,747  
բնակիչ : Թո՛ղ որ Բիէմօնթէն քաջութիւնով, փառքով,  
օրէնքով, և մանաւանդ հայրենասիրութեամբ վերագոյն  
է Նաբօլիայէն :

Վենետիկի գաւառը, որ Աւստրիային կը ձգուի,  
2,495,968 բնակիչ ունի միայն : Իր հողին վրայ կը  
գտնուի Վերօն և Լեկնանօ ամուր քաղաքները : Բէսքի-  
էրա և Մանթու Լօմպարտիայի մէջ են :

Աւստրիայի բարեկամ օրագիրներէն դատ՝ Բարիդի  
ամեն հրատարակութիւնները կը փափագէին որ Վենե-  
տիկ, Ադրիական Թագոսին, աղաւտութիւն գտնէ, ան-  
կախ տէրութիւն մը շինելով կամ Բիէմօնթէին յարելով :  
Դէպքերը ուրիշ կերպ որոշեցին և Ֆրանսայի ազնիւ,  
անշահասէր, վեհ կամբը կատարուելուն արգելք եղած  
չէզոք տէրութիւններէն երկուքը : Փո՛ղք իրենց : Երբ  
դեռ իրենք չէին ծներ Վենետիկ աշխարհիս ամենէն  
լուսաւոր և արուեստաւոր քաղաքն էր : Իր նաւերը ծո-  
վերու կը արելէին և իր բարօրութիւնը ամենուն պար-  
մանը կուտար : Վենետիկի պետերը ժամանակաւ կա-  
նուանէին. « Դուքս քառօրդ ու կէսի հռոմէական կայ-  
սերութեան » : Մ'ը հիմա օտարազգին կը տիրէ իր վրայ  
Էւհիմա իրմէ դատ Իզալիայի բոլոր քաղաքները աղաւ  
են ..... :

Դժբաղդութիւնը, այս աշխարհի մէջ, ո՛չ միայն մար-  
դերու ճակատագրին մասն կը սեպուի, այլ և ազգերու,  
այլ և քաղաքներու :

Հաշտութիւնը ստորագրելէն քիչ մը հոքը Վեհա-  
փառ Կայսրը իր բանակին հրատարակեց վարի պատ-  
էրը որ մեծ ուշադրութեան արժանի է :

Զինուորք,

Հաշտութեան հիմները կնքուած են Աւստրիայի  
կայսեր հետ, պատերազմին զլիսաւոր նպատակը  
ձեռք բերինք, Իզալիա մօտերս ազգութիւն մը պիտի  
առնու առաջին անգամ : Բաբին պատուոյ նախա-  
գահութեան ներքեւ Իզալիայի բոլոր տէրութիւնները  
դաշնակցութիւն մը պիտի շինեն որ պիտի ամփոփէ



առիթ ունեցայ ձեզմէ շատերուն անունը և բրածը բոլոր բանակին առջև յիշել : Այսօր ինչպէս քաջերու մէջ ընտրելու է, ամենքդ ալ իրարմէ վար չ'էք մնար . բոլոր բանակը ուրեմն օրինակ կուտամ բանակին :

ՎԻԿԹՕՐ-ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ :

Բանակաւորի Բիվօլթէլլա, յունիս 25 :

Արծաթեան պաշտօնակալը յետագայ համակը կ'ուղարկէ կայսերական լսարաններու և վարժատուններու տեսուչներուն :

« Պարոն տեսուչ . Ֆրանսա սրտածունդ կ'զգայ բոլոր մեծ դէպքերը որք կը կատարուին Բդալիաի մէջ : Մէր հայրերը երկար ատեն կուեցան որ այս հոյակապ էրկիրը օտարին բռնութիւնէն ազատեն, և ահա այսօր մեր զօրքերը, առաջնորդուելով Վայսրէն, կը պատեւրազմին և կը յաղթեն նոյն իրաւունքին համար : Թո՛ղ մեր զաւակները, ըստ կարգին, այսպիսի վեհամեծք քաղաքացիական ժառանգութիւնը ընդունին և միասիրտ զգան հայրենիքին ծունգերը : Պարտ կը սեպեմ ուրեմն յայտնել փափագս որ Բդալիաի բանակին ամեն մուրհակները (bulletin), Մօնիթօրիս մէջ տպուած, կարգացուն լսարաններու և վարժատուններու աշակերտներուն առջև, և պատերուն վրայ կապին ետքը :

Պատանդութիւնը զիրազգայ է ազնիւ կիրքերու համար . իր սիրտը կը յուզի վեհ գործեր տեսնելով և կը նուիրուի այն պետութիւններու որք զխառն անոնց ձեռնամուխ ըլլել : Պիտի բերկրի, զուարճանայ կայսերական դրօշին նոր փառքերէն, պիտի սովորի նաեւ, լսելով Բդալիաի հեղափոխական պատերազմին առօրեայ պատմութիւնները, թե՛ սրբան աշխատութիւնը և ուսումը մտաւոր և զօրաւոր սերունդներ կը շինեն և թէ՛ սրբան կը բարգաւաճեն Ֆրանսայի կարելութիւնը, զօրութիւնը և զերակայութիւնը :

Այլ հրաւիրեմ զձեզ ամեն միջոցներէ զորք զինել անյապաղ այս յայտադրին պատուէրը կատարելու համար : Հաճեցէ՛ք ազգ անեղ ինձ որ զայն ընդունեցիք » :

ԲՈՒՎԱՆ

Վեհափառ Նաբօլէօն կայսրը և Վիկթօր-Էմմանուէլ թագաւորը բանակաւորէին հետամալով Միլան հասան ամսուս 14ին : Փառաւոր ընդունելութիւն եղեր է Բդալիայի ազատողներուն և իրիկունք քաղաքը լուսաւորւեր է մեծ զարդով : Ահաւասիկ Վիկթօր-Էմմանուէլին հրատարակումը :

Լօմպարտիաի ժողովուրդը .

Աստուած մեր զէնքերը օրհնեց : Մեր վեհանաճն և քաջ զաւակուոր՝ Նաբօլէօն Գ կայսեր հզօր նպաստով

սով և յաղթութիւնէ յաղթութիւն վագելով քիչ օրէն հասանք Մէնաիօի եզրը : Այսօր նորէն ձեր մէջ կը դառնամ ձեզ աւետելու համար որ աշին ամենակալ խնդիրներս կատարեց : Զինագուլը և հաշտութեան պայմանները, որք անկէ կը հետեին, Լօմպարտիաի անկախութիւնը ապահովցուցին : Ձեր այն փափագին համեմատ, զոր քննի քննի անգամ յայտնեցիք, այստե՛տեւ տէրութեանս հետ պիտի միանար և իմ միւս զաւակներուն յարելով, մի և միապատ ընտանիք պիտի շինէք :

Իմ առաջնորդութեան տակ կ'ստնում ձեր ապագայ էութիւնը, և հաւատարմ ըլլելով որ պիտի գտնեմ այն սատարութիւնը որուն իշխան մը հարկաւորութիւնունի նոր անտեսութիւն մը հաստատելու համար, կ'ըսեմ ձեզ . Ժողովուրդը Լօմպարտիաի վստահ եղիք ձեր թագաւորին վրայ, վստահ չի անխախտ և անկորուստ հիմքու . վրայ պիտի դնէ բարօրութիւնը երկրին զոր Աստուած իրեն կը նուիրէ :

ՎԻԿԹՕՐ-ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ :

Միլանէն մեկնելով, 15ին կէսօրէն ետքը Թիւրէն հասան կայսրը և թագաւորը : Հոս ալ միշտ նոյն մեծ ընդունելութիւնը գտան : Հետեւեալ օրը կայսրը ճամբայ ելաւ շոգեկառքով հայրենիք դառնալու համար : Թագաւորը իրեն ընկերացաւ մինչև Սիւզ քաղաքը, ուր իրարմէ բաժնուեցան մեծ բարեկամութեամբ :

Կայսրը Սէն-Քլու հասաւ, Բարիլէն չ'անցնելով, ամսուս 17ին կէսօրէն երկու ժամ ետքը : Շատերը կը յուսային որ Նորին Վեհափառութիւնը յաղթանակաւ պիտի մանէ իր մայրաքաղաքը : Հանդէսը բանակին մտնելու օրին պահուեր է, կ'ըսեն :

Այսպէս կը վերջանայ Բդալիաի պատերազմը որ այնքան սիրտեր և միտքեր բորբոքեց և բոլոր Ֆրանսա եռանդով շարժեց : Կայսեր պատրաստութիւնը, երթը, պատերազմները, զինագուլը, հաշտութիւնը երկու ամիս տևեցին և Աւստրիան առջի օրէն մինչև վերջին օրը յաղթութիւն մը, նշանաւոր գործ մը չ'ըրաւ իր հպարտ և անհեթեթ արշաւանքը արդարացնելու համար : Միշտ յաղթուեցաւ, միշտ կորկզուիս փախաւ և իր թշնամիին վեհամեծքութիւնը և Բրիւսային միջնորդութեան փափագները միայն զինքը կորուստէն ազատեցին... :

Նաբօլէօն Գ մարտի 10ին մեկնեցաւ Թիւրինի պալատէն . 12ին Ժենուս հասաւ :

15 օրուան մէջ 150,000 զինուոր, 500 թնդանօթ և անհուն ռազմի մօէրք կուտելու տեղը կը հասնին ծովէն



զրաժաները կ'երեւին իբրեւ « անարգ և մոլեռանդ օտա-  
րազդի մը զրուած » իբրեւ « սրիկայութիւն » իբրեւ  
« մերկ, անամօծ և բարեկենդանի դիմակաւորներէն ալ  
խայտառակ ճշմարտութիւններ » եւայլն։ Մէր Արեւմտոսք  
կը բարոյութի իբրեւ « զօրխային » իբրեւ « անիծեալ »  
հանդէս եւայլն։ Հայերուն հրաւէր կը տրուի ըսուելով.  
« Արեւմտոսք լրագիրը Երեւնէք, մրկեցէք, փռչի զար-  
ձուցէք որպէս զի ուրիշ մէկն ալ անոր ոճէն կամ յան-  
զըզնարար զրուցումքէն չխաբուի... » եւայլն։

Եւ այս վերջին խրատը կը տրուի և ի գործ կը դրուի  
Պօլսեցի հայերէն 1859ը թուականին։ Բայց այրելը  
սրտատախանել չ'է։ Բանադրանքի սպառնալիքը ոտ-  
քերծուս ներքեւ գրինք. հրաբուխ սպառնալիքին վրայ  
կը ծքնենք։ Մէր լրագիրն փռչին, օր մը, մեզ աւելի  
սպառնալիք տուաւ, քան թէ մեր գոյգն և սպախաւոր  
աշխատասիրութիւնը։ Թիւրքերը զբրատուն մ'այրեցին  
բաղնիք տաքցընելու համար։ Թիւրքի հպատակ պոլ-  
սեցիք քանի մը հայեր օրագիր կ'այրեն իրենց կատար-  
ութիւնը մարելու համար։ Վերին թէ Լուսաւորչեանք բա-  
ւական լոյս չ'ունին և կրակի տրուած օրագիրներու  
լոյսով կ'ուզեն լուսաւորուիլ։ Այս կերպով Արեւմտոս-  
քի թերթերը գոնէ վայրկեան մը լոյս տուած էր։

Ս. ՈՍԿԱՆԵԱՆ.

### ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ.

— Պարոն Կօպտէն, որ Անգլիայի նշանաւոր անձերէ  
մէկն է և որ չ'ուզեց, քանի մը օր կայ, Բալմորաթօնի  
զանգլիւնն անդամ գտնուիլ, Իգալիաի սպառնալիքին  
վրայ ճառ մը ըսելու է ուր կը նշմարենք հետագայ խօս-  
քերը։

« Կը պարտաւորուիմ խոստովանիլ որ համակրու-  
թիւնս Իգալիաի ժողովուրդին համար է։ Կարծեմ թէ  
հոն ուր նկուն տոնի մը կայ որ ընտրելագոյն է այն  
տոնիմէն որ իր վրայ կը նստի և կ'իշխէ, մենք կ'ստի-  
պուինք մեր համակրութիւնը ցոյց տալ նկուն տոնիմէն  
համար։ Եթէ Իգալիաի ժողովուրդին տեղը ըլլէինք,  
շատ բարակ աչքով չ'էինք նայեր թէ օգնութիւնը ուրիշ  
կողմայ, և ինչպէս որ Ամերիկայի ժողովուրդը, Անգ-  
լիաի գէտ ապստամբելու ատեն, Լուի ԺՊ-ին խոս-  
տումը և նախաձեռն չ'մերժեց, կարծեմ թէ Իգալեանք  
ներկիւն Լոն Էթէ ընդունեցին այն խոստումը որ Ֆրանս-  
այէն կողմար և որ Աւստրիային լուծը խզելու կ'օգնէր։  
Անտարակոյս Լուի ԺՊ- Նաբօլէօն Գի չափ արձակ  
միապետ էր։ Ամերիկայի համար ամօծ չ'սեպուածը  
Իգալիաի Էրեսին չ'զարմուիր... »

— Հեռագիրը ազգ կ'առնէ թէ՛ ամսուս Տիւն Սուէ-  
տիաի թագաւորը, Օսթրա Ս, վախճաներ է իր մայրա-

քաղաքին մէջ։ Օսթրա թագաւորը որդի է Պերնատօթի  
ու Եւգենէ Քլարիին։ Ծնած է ի Բարիդ 1799, յու-  
լիսի 4ին։ Նաբօլէօն Ա իր կնքահայրը Էդու։ Նրբ  
1810ին Պերնատօթ ժառանգ անուանեցաւ Շարլը ԺՊ  
Թագաւորին, իր նորարոյս դաւակը Սօօրօլմ կանչեց և  
իր նոր հայրենիքին լեզուով և օրէնքներով կրթել տուաւ  
զանի։

Օսթրա իշխանը 1824ին Նորվեժիայի փոխարքայի  
շուքը առաւ։ 1844ին իր հօրը ամուսն հաստու և տիրեց  
անվրդով մինչև 1857։ Այս թուականէն ի վեր, հիւան-  
դութեան սպառնալիքով, գործի չ'էր խառնուէր։ Ուսում-  
նականի և բարի անձի համբաւ կը թողու ոչ միայն իր  
Էրկրին այլ և բոլոր Եւրոպայի մէջ։

Որդին կը յաջորդէ Շարլը ԺՊ անունով։

— Վերին թէ ազատական օրագիրը խաբուէր Լոն  
Նաբօլիաի նոր թագաւորին ընդհանուր ներողութեան  
վրայ։ Նշածը հազիւ թէ մասնաւոր ներողութիւն մը  
կրնայ սեպուիլ։ Ուստի ամէնքն ալ զովեւոր Էտ կառ-  
նուն գրեթէ, և իրենց դժգոհութիւնը չ'են պահեր։

Վերին նաև թէ՛ որդին հօրէն շատ չ'ուարբերիր, և,  
կարծենք, որքան որ Ֆրանսա և Անգլիա չ'ստիպեն  
զինքը, իրմէ նորոգում սպասել ազգակէն առատաձեռ-  
նութիւն յուսալ է։ Իր մայրը և բոլոր արքունիքը Աւս-  
տրիայի գործի Լոն տակաւին։

Այս առիթով կրնայ նշանակուիլ որ Իգալիաի մէծ  
և պզտի իշխանները, Վիկտօր-Էմանուէլէն զատ, զեռ-  
օգնութիւն մը չ'ըրին հայրենիքի ազատութեան համար։  
Իգալիաի անկախութեան, միութեան, ազատութեան  
ծննդի, միայն Աւստրիա չ'է ուրեմն։ Եթէ հայրենա-  
սէրը աչք խփեն ասոր վրայ, Աւստրիաի ստուերը  
միայն պիտի հեռանայ իրենց Էրկրէն, բայց ոգին  
պիտի մնայ մէջերնին և նորէն պիտի խռշտանգէ զի-  
րենք։

— Լօմպարտիաի զաւառները, Բիւնօնօէի իշխա-  
նութեան տակ մտնելէն Լոն, զրէ օր կը բարեկարգուին  
և ազատութեան արդիւնքը կը վայելեն։ Միլանի կու-  
սակալը, մասնաւոր հրովարտակով, վճռէր է քաղա-  
քական հաւասարութիւնը օրէնքի առջև առանց կրօնքի  
խտրութեան։ Այս վճիռը շատ զովելի է, վասն զի  
ազատութիւնը և հաւասարութիւնը իրարմէ չ'են կրնար  
բաժնուիլ, և նորեկ ազատութիւնը հիմ չ'պիտի ունե-  
նար Էթէ հաւասարութիւնը պակսէր։ Այս այնքան  
ստոյգ է որ Էրեսին և խորին փիլիսոփայներ ազա-  
տութիւնը հաւասարութեան հետեւութիւն մը սեպեցին  
յանիբաւի։ Մեզի համար ինչպէս իրաւունքը (droit)  
և պարտը (devoir) նոյնպէս ազատութիւնը և հաւասա-  
րութիւնը իրարու չ'են կրնար զոհուիլ։ Մէկին էութիւնը  
կ'ենթադրէ, հարկաւ, միւսը։ Ուստի, կը կրկնենք,



— Հետագիրը կ'իմացնէ որ Բորժուրալի ՍՅՖանի ծագունէն կարճ հիւանդութիւնէ ետեւ մեռեր է : Երիտասարդուհի բնութիւնը անցեալ տարի մայիսի 18 ամսանացեր էր ծագաւորին հետ :

— Ֆիօրէնձաի մէջ բաւական աղմուկ եղեր է հաշտութեան պատճառով, բայց յոյս կայ որ ծանր հետեւութիւն մը չպիտի ծագի անկէ, և հայրենատէրք խոնկեմութեամբ պիտի սպասեն որ հաշտութեան ամեն պարագայները յայտնուին :

Դաշնակցութիւնը ընտիր, և ազատական ձև մ'է կառավարուելու, և յառաջմէ աղմուկ հանել Իդալիայի ծշնամբներու գէնք տալ է : Գիտենք որ ծանր է ժողովուրդի մը նորէն ընդունիլ իշխան մը, որ Սօլֆերինօի պատերազմին մէջ, Աստուրիայի հետ էր զաշնակցի բանակին գէմ, բայց Եւրոպայի մեծ տէրութիւններու ձգելու է ստոր տնօրէնութիւնը : Ամեն ազատութիւն մէկ գէմբի վրայ չգտնուիր, կ'ըսեն : Գօսքանաի մեծ դուքսը և Մօտենաի դուքսը անխոնկութիւն ըրին Աստուրիայի զիրկը իջնալով. անկայն եթէ դաշնակցութեան սահմանադրութիւնը այնպէս կարգադրէ, որ այստեղեւտե օրէնքները տիրեն և սէ իշխաններու կամբը, հազեհասէր կրնան հանգարտիլ և հսկել զարգանալու վրայ : Մեզի համար այսօր զաշնակցութիւնը միտնենէն գիւրին է, որ ապագային մէջ միայն կրնայ անդրգտելի կերպով հիմնուիլ :

— Հաշտութեան լուրը զժողովութիւն պատճառեր է նաև Թիւրքիոյ մէջ տր Պ. կոմս աը Քափուրին յաջորդը, կարող չ'է եղեր դաշինք մը շինել : Աւտոի Պ. Յըլզէն իր հրամարումը տուեր և իր անյաջողութիւնը յայտնէր է Վիկթօր-Էմմանուէլին : Ասիկա ստիպուեր է Պ. Բաժաղին յանձնել նոր դաշինքին շինութիւնը : Պ. Սըէ-գէն խիստ մտերիմ բարեկամ է Նաբօլէօն կոյսեր : Պ. Բաժաղին նախագահ է ազգային ժողովին. ազատական և Պ. աը Քափուրին հակամէտ կը քարոզուի :

— Իգալիտի դաշնակցութիւնը մեծ զժողովութիւններու ենթակայ է այսօր : Գօսքանաի մեծ-դքսութիւնը և Բարմայի ու Մօտենաի դքսութիւնը չեն ուզեր Բիէ-մօնէի տէրութիւնէն բաժնուիլ որուն յարուած են պատերազմին սկիզբէն : Դեռ յայտնի չ'է Նաբօլիտի թագաւորին և բարին ընդունելութիւնը :

Դժուարութիւններուն ազդիւրը կրկին է : Նախ, վառ գի, ինչպէս ըսինք, Գօսքանաի և Մօտենաի դուքսերը Աստուրիայի արբոնեակ և ազգական են և զաշնակցի բանակներու գէմ կոտելցան : Երկրորդ, ազատասէրք կը վախճան որ Աստուրիան այս դուքսերով և բարին համակրութեամբ իր կամբը չքանեցնէ

զաշնակցի տէրութիւններու մէջ : Ով որ Աստուրիան կը ճանչնայ այս վախը չափէ զուրա չգտնէր : Իր բաղարարութիւնը իր նկուն բանակէն աւելի ուժ և վարպետութիւն ունի :

Ահա քանի մը տեղեկութիւն այս դքսութիւններու վրայ :

Մօտենաի դուքսը կ'անուանի Ֆրանչիսկոս Ե, և Աստուրեան-Էսթ գերդաստանէն է : Ժողովուրդը սէր չունի իր վրայ և միշտ աշխատէր է զինքը հալածել : Բոլոր դքսութիւնը 606,159 բնակիչ կը պարունակէ և իր եկամուտն է 8,415,622 Փրանք :

Գօսքանաի մեծ-դքսութիւնը Լէօքօլտ Բին իշխանութեան ներքէ է զոր 1849էն Աստուրիա, իր գունդերովը, նորէն ածուց հանեց, և այն ատենէն մինչև իր երկրորդ արսորը միշտ ժողովուրդին ստեղծ կերպով վարուեցաւ : Այս աղւոր մեծ-դքսութիւնը 1,817,488 բնակիչ ունի և իր եկամուտն է 57,000,000 Փր. : Բանակը, հետեւակ և ձիաւոր, 15,000 զինուորի կը հասնի : Մայրաքաղաքը, Ֆիօրէնձա, Եւրոպայի ամենէն գեղեցիկ քաղաքներէն մէկն է :

— Բարմայի դքսութիւնը 508,784 բնակիչ ունի, 4,000 զինուոր և 8,852,000 Փր. եկամուտը : Իր դուքսը, որ Պուրպօններու ցեղէն է և որ Աստուրիայի հետ ընտանութիւն չ'ունի, հազիւ թէ տառամէկ տարեկան կայ և կը կոչուի Բօլէր Ս. : 1854ին իր հայրը, Ֆերանանտ-Աստուրիա Գ, սպանուեցաւ և իր մայրը ածուցաւ իր պաշտօնը կը վարէ : Այս տիկինը, թէպէտ Պուրպօն, իր համեստութեան և արիւնքեան համար կը զօվուի : Պատերազմին սկիզբը չէզոքութիւն պահել-ուզելով իր դքսութիւնէն բշտեցաւ և Հելլէնիստ գնաց :

Քանի մը օրէն կը յայտնուի եթէ այս մանրամոնր դուքսերը պիտի կրնան նորէն Իդալիա մտնել, կամ խաղաղ մոտեցայ այս երկիրը :

Համարատու Տըլզըր.